

11.

En tabt Mide hos Hvitfeldt.

Historisk Tidsskrift, Bind 8. række, 1 (1907)

Link til pdf:

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/hto/hto_8rk_0001-PDF/hto_8rk_0001_98082.pdf

Link til webside:

<http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=98082>

pdf genereret den : 28/5-2008

fremmed skik og uskik, som Sven Eriksøn indførte. Og „Blodgildet“ i Roskilde måtte drive forbitrelsen mod Tyskerne til det yderste. Det var jo en Tysker der udførte kong Svens onde planer; denne fremmede blev kong Knuds drabsmand og havde på et hængende hår fældet Valdemar. Intet under da, om borgerne i den by, der havde oplevet selve udåden, sluttede sig sammen mod de fremmede, som ovenikøbet trængte dem i deres næring. Således forstår man, at budskabet om Svens fald i Jylland kunde få Tyskerhadet til at slå ud i lys lue. Men under dette røre glemte man sig selv og jævned møntmesterens hus med jorden, fordi han ligesom andre kongelige møntmestre på den tid var Tysker¹⁾. For dette overgreb mod kongen måtte Roskilde bede om tilgivelse, og derved kunde Valdemar gennemføre Absalons valg uden åbenlyst at øve tryk på præsteskabet.

11.

En tabt kilde hos Hvitfeldt.

Af Erik Arup.

Ad Kalendas Martias.

Prof. Erslevs grundlæggende afhandling om ægte og uægte kilder til Erik Plovpenning's strid med Abel²⁾ befriede for stedse forskningen i Danmarks ældre historie for Hvitfeldts knugende autoritet. Hvad dette betød, hvor megen frihed i opfattelse og fremstilling der derved blev plads for, er blevet åbenbart for alle ved Erslevs egen store skildring af Danmarks Riges Historie i tiden 1241—1481. Men desuden grundlagdes ved denne afhandling — og videre førtes ved mangfoldige laboratorieøvelser — en for dansk historieforskning særegen liden disciplin, nemlig selve Hvitfeldtforskningen. Thi denne afhandling, der saa fuldstændigt opløste den kritikløse tro paa Hvitfeldts mangfoldige „tabte kilder“, benægtede ingenlunde muligheden af,

¹⁾ P. Hauberg, *anf. st.*, s. 318.²⁾ *Hist. Tidss.* VI, 2, 359—442.

at han kunde have kendt kilder, der nu ikke længere forefindes, men den lagde bevisbyrden over paa den, der fremsatte formodningen herom, forlangte af ham en bestemt angivelse af den antagne tabte kildes indhold, karakter og om muligt proveniens. Saa langt var Erslev fra at benægte tabte kilder hos Hvitfeldt, at han selv i den samme afhandling fremhævede, at Hvitfeldt havde kendt og nyttet en nu tabt „cancellariae veteris episcopalis liber“¹⁾. Til paavisningen af denne ene tabte kilde er senere føjet paavisningen af andre; Will. Christensen har først nævnt, at Hvitfeldt utvivlsomt til sin skildring af Kristiern I's historie har nyttet en tabt kopibog fra dennes kancelli, og jeg har senere søgt nøjere at bestemme dens indhold²⁾; det maa ogsaa antages, at han har kendt en lignende tabt kopibog fra kong Hans kancelli, at han har haft en samling nu tabte breve, der formentlig kan betegnes som hørende til Ivar Akselsøns arkiv, og at han i det hele taget for den senere middelalders vedkommende har kendt enkelte breve, der nu er tabte³⁾.

Imidlertid, alle disse „tabte kilder“ hos Hvitfeldt hører dog til samme kategori, det er breve eller brevkopibøger. Derimod er det hidtil ikke blevet paavist, at Hvitfeldt har kendt og nyttet en mere sammenhængende historisk fremstilling eller blot historiske optegnelser, der nu ikke mere kendes. At dette dog i det mindste paa eet punkt af hans værk har været tilfældet, skal jeg da her forsøge at føre et bevis for.

Hvitfeldts skildring af kong Hans erobring af Sverige 1497⁴⁾ er overordentlig livfuld, fyldt af mange ganske særegne enkeltheder, og dette er saa meget mere iøjnefaldende, som de historiske forfattere, der før ham havde skildret denne

¹⁾ Hist. Tidss. VI, 2, 439 anm. 2.

²⁾ Will. Christensen Unionskongerne og Hansestæderne 234, anm. 1; 307, anm. 5. Danmarks Statsforvaltning i det 15. Aarh. 125, anm. 4. Hist. Tidss. VII, 4, 530, anm. 2.

³⁾ Herfor kan jeg kun henvise til min utrykte besvarelse a Universitetets historiske prisopgave for aaret 1897—98, hvorfr ogsaa denne undersøgelse er taget.

⁴⁾ Hvitfeldt Danmarckis Riges Krønike Kvartudg. 125—135.

store hærfærd, kun havde haft forsvindende lidet at berette derom. Mogens Madsen i hans *Regum Daniae Series*¹⁾, Roskildeaarbogen²⁾, Henrik Smith³⁾, ja selv Svaning⁴⁾ og Olaus Petri⁵⁾ fortæller kun ganske kort derom, og at Hvitfeldt foruden deres beretninger ganske vist har kendt mange breve, kan dog ikke forklare hans fremstillings rigdom. Da fremdrog Paludan-Müller 1842 fra Karen Brahes bibliotek i Odense en vise om toget⁶⁾, der utvivlsomt er digtet samtidig med eller kun kort efter selve begivenhederne; den syntes at give fyldestgørende forklaring, thi her genfandt man hovedmassen af de træk, der karakteriserede Hvitfeldts skildring; ja enkelte steder kunde man endog høre den selv gennem Hvitfeldts tekst:

Hvitfeldt 131.

S. Michels Aften to Timer for
Dag gaffue de dennem paa
Veyen, Herr Steen viste der
icke aff, før de vaar hos Fienden

Fem hundrede Bønder løb vdi
en Sø oc meente der offuer
at komme

Visen v. 30.

Santi mickellss Aften ii (2)
timer for dag
mone thi paa veyen kiørre
her Sten hand viste ther Intiidt aff
før thi hoss finderne varre

v. 35.

ve (500) loff ther y En Sø
oc mente ter offuer att kome

Efter Hvitfeldts sædvane er nogle navne forskrevne eller forandrede — Avaskær er blevet til Anskjerre, Polle Kueffuel til Povl Kiølle, her Marckus til Marqvard Rønnow, her Eske til Eskild Gøye, Anders Nielsen til Anders Skriver —, nogle smaatilføjelser og smaaforandringer er foretagne, men i det hele taget er visen meget nøjagtigt fulgt. Selv ved visens hjælp lader dog kildeforholdet sig ikke helt udrede; man har i alt fald maattet gribe til formodninger om, at Hvitfeldt yderligere har kendt breve, der nu er tabte. Det til Vesteraas bispe-

¹⁾ Rørdam Monumenta Historiae Danicae 2. R. II, 119—245.

²⁾ Rørdam Monumenta I, 306—381.

³⁾ Rørdam Monumenta I, 571—650.

⁴⁾ (Rosæfontanus) Chronicon siue Historia Joannis Regis. f. S₂ v—V_r.

⁵⁾ Olai Petri svenska Kronika, ed. Klemming 1860, 357—58.

⁶⁾ Danske Magazin III, 1, 143 ff.

dømme og Vestmanland rettede eksemplar af det aabne brev af 1497 28. maj, som Hvitfeldt har aftrykt, findes vel endnu i original i rigsarkivet¹⁾, og hele Slutningen af hans skildring, begyndende med: Løffuerdagen, som vaar S. Karine Dæg, er tydeligt nok en ordret gengivelse af det svenske rigsraads beretning i brevet af 1497 29. novbr.²⁾, men det kunde dog formodes, at Hvitfeldts meddelelse om, at kong Hans paaske-dag gjorde hr. Sten forvaring, skyldtes kendskab til selve forvaringsbrevet, da han ikke kan have datoen fra andre kendte kilder, og hvad overenskomsten mellem kongen og Sten Sture i Clara kloster angaar, er det almindeligt, saaledes af Styffe, blevet antaget, at Hvitfeldt har kendt selve de nu tabte skriftlige aftaler³⁾. Alligevel naar man heller ikke herved frem til fuld forklaring; der bliver stadig uoplyste punkter tilbage, der, som skildringen skrider frem, bliver flere og flere. Man kan saaledes blot tage Hvitfeldts meddelelse om Elfsborgs belejring og erobring; det er sandsynligt, at han har kendt og hertil nyttet i det mindste et af den række breve fra kong Hans til lensmanden paa Bahus Henrik Krummedige, der endnu findes⁴⁾, men selvom han har kendt dem alle, har de ikke kunnet give ham oplysning om tidspunktet for belejringens begyndelse, ej heller om datoen for slottets overgivelse. Derfor kommer Styffe da ogsaa til det resultat, at

¹⁾ Aarsberetninger fra Geheimearchivet IV, 283.

²⁾ Aarsb. IV, 285.

³⁾ Styffe Bidrag till Skandinaviens Historia ur utländske Arkiver IV, indl. 230 anm. 7. Det samme antages i Aarsb. IV, 284, hvor det bemærkes: „den kontrakt af 3. oktober 1487 som her (ved brevet af 1497 12. okt.) stadfæstes, haves saavidt vides ikke in extenso. Hvitfeldt giver den ved det uddrag deraf, som han meddeler s. 1018, et datum, som modsiger sig selv, men som i ethvert tilfælde er forkert: den Fredag Eftermiddag som st. Francisci Dag paafaldt“. Datoen i Aarsb. er imidlertid nok saa uheldig, 1487 er en trykfejl for 1497, og Franciscidag, hvortil kontrakten vel der henføres, er 4. oktbr. I Reg. Dan. II, hvor kontrakten er nr. 8508, har man meget sindrigt opført brevet under 6. oktbr., men dateret det S. Francisci dag.

⁴⁾ Danske Mag. III, 2, 1-54.

Hvitfeldt foruden de kendte kilder, og foruden de formodede tabte breve, for denne tid maa have benyttet samtidige optegnelser, der nu ere tabte¹⁾.

Til nøjere bestemmelse af denne tabte kilde vil det da først være nødvendigt, af Hvitfeldts egen beretning at udsondre alle de efterretninger, som ikke paa nogen maade finder deres forklaring ved allerede kendte kilder eller ved Hvitfeldts egne tilføjelser; derved vil man faa det minimum, der maa tilskrives en, eller muligt flere tabte kilder. Et saadant uddrag vil da komme til at se saaledes ud:

Paaskedag gjorde Kong Hans [efter hans Ærlige Raads Raad] Herr Steen Sture [Suerigis Forstandere] menige Suerigis Raad oc Indbyggere tilbørlig Foruaring²⁾.

Anden Dagen (efter Marie Magdalene) som vaar om Søndagen fick hans Naade Slottet oc Matz Pedersøn oc Peder Thuresøn, som med dennem oppaa vaare, ginge aff met deris beholdne Haffne [oc loffvet oc foruisset ey der effter at vere Kong Hans vnder Øyen, lønlig eller aabenbare].

Samme Søndag [kom til hannem paa Suerigis Rigis Raads vegne Herr Aruid Trolle, Niels Boesøn oc Thure Jensøn].

Fiorten Dage for Marie Magdalene lod hans Naade [Herr Henrick Krummedige oc Ebbe Munck met it merckeligt Tall Folck, Danske oc Norske Ridderskab, vdlendiscke Ryttere, Kiøbstædmend oc Almue] bestolde Elsborg [effter Suerigis Raads Begæring oc Credentz, som Matthis Kaule oc Luneker haffde fra dennem til Højbemelte Kong Hans] huilcket Slot de vaande oc finge til hans Naadis Haand paa S. Michels Dag³⁾.

Paa S. Oluffs Dag oc otte Dage der effter sende hans Naade [til Skibs] tuende merckelige tall Folck [fra Calmarn oc ind vdi Stockholms Skier] som Landginge i Roden oc undsette [. . . Erckebispen, Herr Svante Nielsøn oc] Herr Erick Trolle.

¹⁾ Styffe IV, indl. 225, anm. 6; 230, anm 6.

²⁾ Hvitfeldt 125.

³⁾ Hvitfeldt 126—27.

Mandagen efter S. Oluffs Dag kom Erick Ericksøn til hans Naade, sor hannem Raads Eed oc Tieniste, oc antuordet hannem Stægeholms Slot¹⁾.

Mandagen næst for S. Michels Dag gaff sig Kong Hans personlig til Skibs fra Calmar haffuendis met sig hans Naadis ærlige Raad, Hoffsinder oc Tienere it merckelig Tall ind i Stockholms Skier oc Landgick Norden for Vadmelsøen frem at Slotz Lagegaard offuer Brunckebierre neder i Clare Kloster²⁾.

Hele resten af Hvitfeldts skildring indtil beretningen om selve kroningen, føler man sig mest fristet til helt at tilskrive den tabte kilde, saa fast er den sammenføjet, saa ejendommelige er de kendsgerninger og selv de ræsonnementer, der fremføres, at det er meget vanskeligt at gøre noget uddrag deraf; og det saa meget mere, som saa at sige intet af hele denne skildring kan tilskrives Hvitfeldts kendskab til andre os bekendte kilder. Kun hvis man vil slutte sig til den almindelige formodning om, at Hvitfeldt virkelig har kendt den nu tabte overenskomst mellem kong Hans og Sten Sture, kan noget udskilles; iøvrigt vilde man af hele denne del alene kunne udelade det, som man maatte foretrække at anse for Hvitfeldts egne kombinationer og tilføjelser, og overfor de mange datoer og navne, de mange faktiske oplysninger f. e. om rytternes sold, der her gives, overfor de mange forhandlinger af særegen art, der her refereres, vilde man endda kun kunne indrømme Hvitfeldts egen kombineren liden plads.

Vigtigt er det dernæst at prøve paalideligheden af de efterretninger, den tabte kilde indeholder, ogsaa fordi man derigennem kan naa til med større sikkerhed at bestemme tiden for dens affattelse. I det hele stemmer dens meddelelser vel overens med, hvad man kan se af samtidige breve. Naar saaledes den tabte kilde angiver, at kong Hans paaskedag d. v. s. 26. marts gjorde hr. Sten forvaring, stemmer dette med, at det omtales i den af Dalarnes indbyggere 4 apr. af-

¹⁾ Hvitfeldt 130.

²⁾ Hvitfeldt 132.

givne erklæring om at ville understøtte Sten Sture¹⁾; at Elfsborgs belejring paabegyndtes „fiorten Dage for Marie Magdalene“, c. 8. juli, stemmer vel med, at kongen i et brev af 24. juni giver ordre derom til Henrik Krummedige; hvad datoen for overgivelsen angaar, kan man kun se, at kongen 13. septbr. ikke ansaa Elfsborg for erobret, hvorimod han 31. oktbr. har hørt rygter om, at slottet er faldet²⁾. Det er ligeledes rigtigt, at anden dagen efter Marie Magdalene var en søndag; at Niels Bosøn og Arvid Trolle denne søndag d. 23. juli hyldede kong Hans og antvordede ham Kalmar og Borkholm, bekræftes af kong Hans brev til de svenske rigsraader paa Stæket dat. Kalmar 1497 25. juli³⁾; brevets ordlyd: men efftir alles ethers begeringa . . . haffuå wij skicket eth merckeligt taal folck i alle mode som j böde osz til met Niels Boszon oc Thwre Jonszon, flere och ickä ferre oc skullä the rettä them altinges efftir som the them tilsige . . . Wij willä selfuå Personlige komme ether til hielp oc tröst thet snareste wij fange bud aff ether efftir som forne. Niels Boeszon oc Twre Jenzon kunnä ythermere wnderwijse ether — staar næppe i modstrid med angivelsen af, at de første undsætningstroppe afsendtes 29. juli, thi brevet er øjensynligt bestemt til at medgives de to svenske herrer, og udtrykket „haffuå wij skicket“ derfor beregnet paa modtagerne. At Erik Trolle var blandt de belejrede raadsherrer paa Stæket, synes ogsaa at ses af breve; 1. juli er han sammen med Svante Nielsen o. a. medudsteder af et brev fra Stæket og 24. aug. er han sammen med de nu befriede erkebisp Jakob og Svante Nielsen i S. Clara kloster ved Stokholm⁴⁾. 13. septbr. skriver kong Hans fra Kalmar breve til Henrik Krummedige og Danzig⁵⁾; i den tabte kilde sættes hans afrejse fra Kalmar til 25 septbr. I Hvitfeldts tekst angives datoen for kong Hans indtog i Stokholm til onsdagen næst for Dionysii dag (4. oktbr. =

¹⁾ Styffe IV, 219—21.

²⁾ Danske Mag. III, 2, 24, 26—27.

³⁾ Hadorph Bilagor till Rimkrönikerna II, 358—59.

⁴⁾ Styffe IV, 225—26, 231—32.

⁵⁾ Danske Mag. III, 2, 25. Styffe IV, 234.

Franciscidag), men dette er en af Hvitfeldts sædvanlige skrivesfejl, og at der skal læses onsdag efter Dionysii dag d. v. s. 11. oktbr., bemærker Styffe; med denne dato stemmer brevet af 12. oktbr. overens, der er udstedt i Stokholms stad af erkebisp Jakob, bisp Kort i Strengnæs, Arvid Trolle . . . Svante Nielsen, Erik Trolle og Niels Bosen, netop kong Hans tilhængere, der maa antages først at være kommet ind i byen sammen med ham selv¹). At Sten Sture virkelig maatte opgive Vesteraaslen og Dalarne, som han efter den tabte kildes meddelelser ved en ny forhandling 9. oktbr. søgte at beholde, ses af hans brev af 29. novbr.²).

Overalt viser det sig saaledes, at den tabte kilde og bevarede breve ikke blot ikke staar i modstrid med hinanden, men endogsaa er i den bedste overensstemmelse. Denne overensstemmelse styrker i høj grad tilliden til de af dens meddelelser, der ikke lader sig kontrollere, og berettiger til med Styffe at antage, at denne kilde har været samtidige optegnelser; ja, naar man gennemlæser den nøjagtige skildring af kong Hans tog til Clara Kloster, hans indtog i Stokholm og gudstjenesten i S. Nicolai kirke, tør man sikkert gaa endnu lidt videre og betegne disse samtidige optegnelser som optegnelser af et øjenvidne.

Tilbage staar der da at forsøge en besvarelse af spørgsmaalet om, hvem dette øjenvidne kan antages at have været. Først skal det da bemærkes, at optegnelsernes forfatter sikkert bør søges blandt Svenskere; i Hvitfeldts gengivelse høres visse svenske vendinger (f. e. behållne håffuor) og medens omhyggeligt navne paa svenske mænd anføres, nævnes der af danske, foruden kongen, kun „biskop Glob“, selv danske rigsraader forekommer kun som „fleere Danmarckis Raad“. Dernæst nævnes der i optegnelserne, selv bortset fra den første forhandling med Sten Sture, der kunde skyldes et tabt brev, saa mange andre forhandlinger og der gøres saa nøje rede for, hvad de har drejet sig om, at deres forfatter sikkert har været en mand, der enten selv deltog i disse for-

¹) Styffe IV, indl. 231 anm. 8. Aarsb. IV, 283—84.

²) Aarsb. IV, 286.

handlinger eller som i det mindste fra de bedste kilder kunde skaffe sig oplysning om dem. Den maade, hvorpaa kong Hans stilling udenfor Stockholm i de første dage af oktober bedømmes, er saa indsigtfuld, at man kunde tænke sig disse betragtninger gjort gældende i selve krigsraadet; ligesaa umiddelbart indlysende er de argumenter forfatteren lader det svenske rigsraad fremføre mod kong Hans kroning i Upsala og han forstaar fuldstændigt Sten Stures motiver til 9. oktbr. at søge en ny forhandling. Ved selve den maade, hvorpaa kongen betegnes: hans naade, hans majestæt, antydes det, at optegnelsernes forfatter har befundet sig i kongens umiddelbare nærhed. Ja, det er klart, at han netop stadig har fulgt kongen; han ved, hvad der foregaar i Kalmar, efterat den første undsætningshær er afgaaet, han kender den nøjagtige dato for kongens afrejse derfra, han synes selv at have været deltager i kongens tog til Clara kloster — derimod synes han intet nøjere at have vidst om de betydningsfulde begivenheder andensteds i Sverige i dette tidsrum (29. juli—29. septbr.), i alt fald er for disse folkevisen alene Hvitfeldts kilde. Og endelig er det da vel værd at lægge mærke til, at naar undtages den formodentlig almindelig kendte sag, at kong Hans „forvaring“ fandt sted paaskedag, begynder optegnelserne først med søndagen 23. juli. Angivelsen af begyndelsen af Elfsborgs belejring ligger vel i tid forud for denne dag, men den følger efter den i plads, og tidspunktet er angivet ud fra Marie Magdalene dag (22. juli), den dag kong Hans kom til Kalmar; man kan let tænke sig optegnelsernes: fiorten dage for Marie Magdalene dannet over et mundtligt for fjorten dage siden. Om kong Hans rejse før denne dag ved optegnelserne intet, heller intet om den danske hærs march, som Hvitfeldt fortæller efter folkevisen — først fra denne dag af ved optegnelserne god besked.

Det synes da naturligt at fæste blikket paa de tre svenske adelsmænd, der denne dag kom til kong Hans i Kalmar for blandt dem at udpege optegnelsernes forfatter; det var Arvid Trolle, Niels Bosen og Ture Jensen. Men imellem dem er det ikke vanskeligt at vælge. Af kongens ovenfor anførte

brev ser man, at de to: Niels Bosen og Ture Jensen var bestemt til at afgaa med de første undsætningstropper til Stæket, 24. aug. er ogsaa Niels Bosen i Clara kloster medsteder af et brev sammen med de fra Stæket befriede svenske raadsherrer og en del danske adelsmænd, der af folkevisen nævnes som undsætningshærens anførere; Olaus Petri fortæller ogsaa, at Niels Bosen og Ture Jensen kom med de danske tropper¹⁾. Men først 12. oktbr. er Arvid Trolle i Stokholm, ved hans navn synes al søgen at maatte standse. Han kom til kong Hans 23. juli og synes at være forblevet hos ham i Kalmar; han vidste, at hans søn Erik Trolle hørte til de belejrede paa Stæket, han maatte i følge sin stilling og sit sindelag komme til at deltage i alle kong Hans og hans partis overvejelser, hvad da ogsaa kongens brev af 25. juli vidner om, han maatte nøje faa at vide, hvad Sten Sture forlangte og hvilke overenskomster der blev truffet med ham. Det er derfor heller næppe sandsynligt, at Hvitfeldt har kendt de „skriftlige aftaler“, som blev truffet med Sten Sture i Clara kloster 6. oktbr., han vilde næppe have indført dem paa den maade i sin fremstilling, og hans datering kan ikke stamme fra noget dokument; langt sandsynligere er det, at ogsaa beretningen om denne forhandling hører til Arvid Trolles optegnelser og hviler paa mundtlige meddelelser til denne fra sønnen Erik Trolle, der selv var en af underhandlerne.

Antagelsen af, at Arvid Trolle har været optegnelsernes forfatter, styrkes ved, at det vides om ham, at han var en mand, der nærrede interesse for literært arbejde, og som ogsaa ellers har gjort optegnelser af forskellig art. I det kgl. bibliotek i Stokholm findes et haandskrift, der har tilhørt Arvid Trolle, og paa hvis første blad han selv har nedskrevet en række historiske notitser i kronologisk orden²⁾. Nu var begivenhederne i 1497 for en væsentlig del Arvid Trolles eget værk, hans politiske hovedbedrift; tidligere var han saa at sige kun som Ivar Akselsøns svigersøn optraadt i politik,

¹⁾ Styffe IV, 231—32. Ol. Petri 358.

²⁾ SRS. I, 232—36.

men i 1497 var han selv en af de mest fremtrædende førere for det svenske adelsparti, der var Sten Sture fjendtligt og derfor søgte forbindelse med den danske konge. Han opfattede selv begivenhederne i 1497 saaledes, thi saalænge den statsorden, der da skabtes, var bestaaende, deltog han i raadsmøderne, men da den 1501 styrtede sammen, følte han sig træt af politik og trak sig tilbage til et roligt liv paa sine gaarde¹⁾. Naturligt da, at netop dette aars begivenheder sysselsatte hans pen. Det er sikkert, at han i 1497 forfattede endnu bevarede optegnelser om de svenske lens fordeling, der endnu er en vigtig kilde til oplysning om svenske lensforhold²⁾; hvor langt nærmere maatte det da ikke ligge ham at skildre det, han selv saa og havde del i af disse begivenheder, medens de endnu stod ham frisk i minde, af denne kamp, hvis resultat han selv følte som sit livs politiske hovedgerning.

Og endelig maa endnu et nævnes. Ved antagelsen af Arvid Trolles forfatterskab til den tabte kilde bliver det forklarligt, hvorfor Hvitfeldt ene af danske historieskrivere har kendt denne og ad hvilken vej han har lært den at kende. Disse optegnelser har ikke som saa meget andet historisk materiale været historikernes og statens fælleseje, de har i strengeste forstand været Hvitfeldts privatejendom. Som ved Ivar Akselsøns arkiv maa man her mindes Hvitfeldts slægtskab med Thotterne og Trollerne, mindes, at Arvid Trolle var Hvitfeldts tipoldefader og vende tanken mod Ivar Akselsøns gamle gaard Lillø, „som ligger paa it fast sted i mellem tvende Grene aff helga Aae“, som kom i Arvid Trolles besiddelse og som saa nedarvedes fra fader til søn i Trollernes slægt, indtil endelig Hvitfeldt efter en langvarig arveproces kom i uforstyrret besiddelse af den 1582³⁾. Herved — eller paa anden maade gennem slægten — er han da kommet i besiddelse af hele denne værdifulde skriftlige tradition, bestaaende af breve og historiske optegnelser, hvoraf resterne

¹⁾ Styffe IV, indl. 311.

²⁾ Skand. Handlingar XVIII, 186—93 cf. Styffe III, indl. 238 anm. 4, 265 anm. 9; IV, indl. 312, anm. 9.

³⁾ Rørdam Arild Hvitfeldt 24, 26—31, 39—41.

nu synes at maatte søges i Stokholm, og han har da blandt dem fundet den kilde, der sammen med den danske folkevise gør hans skildring af kampen 1497 saa langt rigere end alle hans andre skildringer, og Hvitfeldt har ved at nytte den for eftertiden bevaret Arvid Trolles optegnelser om kong Hans tog til Sverige.

Nyt fra historisk Videnskab i Ind- og Udland.

Professor i Oldtidens Historie ved Universitetet i Halle, Gustav Hertzberg er død 16. Novbr. 1907, omtr. 80 Aar gl. Af hans Arbejder skal særlig nævnes hans Fremstilling af Hellas' og Roms samt af Byzantinernes og det osmaniske Riges Historie i Onckens Samling (1879—83, i alt 4 Bind). Han var tillige Udgiver af det thüringisk-sachsiske historiske Forenings Tidsskrift.

Dr. Sofus Larsen har nu (1908) udgivet den Rekonstruktion af *Niels Ebbesens Vise*, som han i 1903 bebudede i sin Afhandling i Aarbøger for nordisk Oldkyndighed. Det er et Skrift paa over halvfjerdehundrede Sider, opbygget med største Flid og støttet paa et indgaaende Studium saavel af Viserne som af hele dens Tids Sprog, hvori de oprindelig har lydt. Om det sproglige tør jeg ikke dømme; men man glædes ved en Mængde interessante kulturhistoriske Oplysninger, og man faar stor Respekt for den Kærlighed, hvormed Forf. har fordybet sig i sit Emne. Om det overhovedet er muligt at naa det Maal, han har sat sig, synes rigtignok meget tvivlsomt, saa uheldigt som Grundlaget er for en Rekonstruktion. Larsen mener nemlig, at de 7 Opskrifter fra c. 1600, som vi har af Visen, gaar tilbage til 3 tabte, og at disse atter stammer fra en og samme fælles Form (som han i øvrigt underligt nok ikke søger at gengive), men at denne kun viser os Visen, som den lød ved Aar 1550. Er dette rigtigt, ja saa ser man for sine Øjne, hvad Visen har lidt paa mindre end 50 Aar, og det er en saa indgribende Øde-